

21.2.2019

EOAK/307/2018

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

POLIISIN MENETTELY AMPUMA-ASEASIASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli poikansa ja poliisin menettelyä. Hän kertoi, että hänen kotoaan oli hävinnyt metsästysase lukitusta asekaapista. Kun kantelija meni tekemään asiasta ilmoitusta poliisille, kävi ilmi, että kantelijan poika oli tuonut aseensa poliisiasemalle. Kantelija sai aseensa takaisin vasta, kun hän oli esittänyt lääkärintodistuksen. Kantelija halusi tietää, oliko kyse kotirauhan rikkomisesta ja miksi poliisi vaati häneltä lääkärintodistusta sekä arvosteli sitä, ettei hän ollut saanut poliisilta mitään raporttia asiasta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoivat selvityksen Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario, komisario, ylikonstaapeli sekä vanhemmat rikoskonstaapelit A ja B. Lausunnon antoi poliisipäällikkö.

Jäljennökset selvityksistä ja lausunnosta liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

Lisäksi käytettävissä ovat olleet ilmoitukset - - -, - - - ja - - - sekä noissa asioissa tehdyt päätökset.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Poliisiasemalla kirjattiin 23.3.2015 ilmoitus - - -, jonka mukaan kantelijan poika toi kantelijan Valmet-haulikon poliisille säilytettäväksi mahdollista ampuma-aseluvan peruutusta varten. Kantelijan pojan mukaan kantelija ei enää ilmeisesti ollut terveydentilansa vuoksi luotettava henkilö pitämään ampuma-asetta hallussaan.

Tämä ilmoitus on päätetty samana päivänä merkinnällä, että kantelijan haulikko ja asiakirjat on lähetetty poliisilaitoksen lupavalvontaan toimenpiteitä varten. Päätöksestä on ilmoitettu kantelijan pojalle, mutta ei kantelijalle.

Kantelija tuli 26.3.2015 poliisiasemalle ilmoittamaan haulikkonsa katoamisesta. Asiaa selvitetäessä kävi ilmi, että haulikko oli edellä kerrotusti tuotu poliisille. Asiasta kirjatun ilmoituksen - - - mukaan kantelija ilmoitti "hyväksyvänsä asian" ja luovutti poliisille aseensa hallussapitoluvan. Hän luovutti poliisille myös 19 haulikonpatruunaa, 10 sähkönallia ja 10 rasiamiinaa. Ilmoitus päätettiin samana päivänä merkinnällä, että esineet odottavat noutoa hävitettäväksi. Tuohon päätökseen on kirjattu, että siitä on ilmoitettu kantelijalle.

Ylikonstaapeli teki 1.4.2015 päätöksen kantelijan haulikon väliaikaisesta haltuunotosta. Perusteena olivat ampuma-aselain 92-95 §:t ja se, että oli perusteltu syy epäillä aseensa väärinkäyttöä/luvan peruuttaminen oli pantu vireille. Asiassa oli kuultu puhelimitse kantelijan poikaa, mutta ei kantelijaa. Saadun selvityksen mukaan päätös oli 1.4.2015 lähetetty kirjeitse kantelijalle.

Tämän jälkeiset tapahtumat ovat jossain määrin epäselvät. Kantelijan mukaan poliisi ei antanut hänelle asetta ”ensimmäisellä kerralla”, vaan vaati lääkärintodistusta. Jää tarkemmin selvittämättä, milloin tämä olisi tapahtunut. Joka tapauksessa kantelija toimitti poliisille Sisä-Suomen maistraatin 7.5.2015 tekemän päätöksen, jonka mukaan maistraatti ei ryhdy edunvalvojan määräämiseen kantelijalle ja 12.10.2015 päivätyn lääkärintodistuksen. Ylikonstaapeli päätti 30.10.2015 haulikon palauttamisesta kantelijalle, koska tämä oli toimittanut tarvittavat todistukset, jotka osoittivat hänen olevan kelvollinen aselupien haltijaksi.

Kantelija jätti 21.8.2017 poliisiasemalle kirjoituksen em. tapahtumista. Siinä hän kysyi muun muassa, oliko hänen pojallaan oikeus tulla hänen asuntoonsa ja oliko kyseessä kotirauhan rikkominen. Lisäksi hän arvosteli sitä, että häneltä oli vaadittu lääkärintodistus ja että hän ei pyynnöstä huolimatta ollut saanut mitään raporttia tapahtumasta. Selvityksen mukaan kantelija keskusteli tuolloin vanhempi rikoskonstaapeli B:n kanssa muun muassa siitä, että mahdollisen kotirauhan rikkomisen syyteoikeus oli vanhentunut. Asiasta kirjattiin ilmoitus - - -, johon merkittiin muun muassa, että ”asiaan ei liity rikosta, tutkinta päätetään”. Rikoskomisario päätti 2.9.2017 ilmoituksen maininnalla ”Asiasta jo ilmoitus, tutkinta päätetty” sekä todeten asiaan liittyvät vuonna 2015 kirjatut em. ilmoitukset.

3.2 Ratkaisu

Totean aluksi, että yksityishenkilöt eivät kuulu oikeusasiamiehen valvontavaltaan. Tämän vuoksi en voi ottaa kantaa kantelijan pojan menettelyyn.

3.2.1 Asiassa kirjatut ilmoitukset ja niiden johdosta tehdyt päätökset

Ensimmäisen, 23.3.2015 kirjatun ilmoituksen osalta ei ole huomauttamista. Se, että tuossa asiassa tehtyä päätöstä ei heti toimitettu erikseen kantelijalle tiedoksi, on korjaantunut, kun kantelija on selvityksen mukaan 26.3.2015 saanut tiedon haulikkonsa kohtalosta. Toki päätös olisi ollut perusteltua lähettää tiedoksi myös kantelijalle, varsinkin kun kyse oli kantelijan aseesta ja päätöksestä oli heti 23.3.2015 ilmoitettu kantelijan pojalle. Totean kuitenkin, että kyse ei ole ollut esitutkintalain 11 luvun 1 §:n tarkoittamasta esitutkintapäätöksestä.

Vanhempi rikoskonstaapeli A:n menettelyssä ei hänen antamansa selvitys huomioon ottaen ole todettavissa virheellistä menettelyä. A on voinut perustellusti jäädä siihen käsitykseen, että asia on kunnossa ja ettei kantelijalla ole asiassa vaatimuksia. Tuossa vaiheessa ei A:lla olleen tiedon mukaan näytä olleen kyse siitä, että kantelija olisi tuolloin katsonut, että joku olisi syyllistynyt asiassa rikokseen.

Sen sijaan rikoskomisarion ilmoituksen - - - johdosta tekemä päätös antaa aihetta arvosteluun.

Ilmoituksesta ei erityisen selkeästi käy ilmi, mikä kantelijan tarkoitus oli. Kuitenkin niillä tiedoilla, jotka ilmoitukseen on kirjattu, olisi mielestäni tullut tehdä ainakin esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukainen perusteltu esitutkintapäätös kantelijan pojan menettelystä. Lähinnä tämä tarkoittaa sitä, että olisi tullut ottaa kantaa siihen, oliko ilmoituksen perusteella aihetta aloittaa esitutkinta. Kantelija oli erityisesti kyseenalaistanut poikansa oikeuden mennä asuntoonsa.

Sinänsä on totta, että kun tapahtumista oli jo ilmoituksen tekohetkellä kulunut yli kaksi vuotta, syyteoikeus kotirauhan rikkomisesta oli rikoslain 8 luvun 1 §:n mukaan vanhentunut. Myöskään muiden ajateltavissa olevien rikostunnusmerkistöjen osalta (esim. hallinnan loukkaus) syyteoikeus oli vanhentunut. Esitutkintaa ei siis olisi voitu aloittaa. Joka tapauksessa näiden seikkojen olisi tullut käydä ilmi päätöksen perusteluista.

Myöskään peruste "asiasta jo ilmoitus", ei mielestäni ole asianmukainen. Vaikka aiemmat ilmoitukset sinänsä liittyivätkin samoihin tapahtumiin, niin niissä ei ollut kyseenalaistettu kantelijan pojan toimintaa. Ylipäätään nuo aiemmat ilmoitukset olivat pikemminkin ampuma-aselupa-asiaan liittyviä kuin epäiltyä rikosta koskevia, esitutkintalain 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksesta tehtyjä ilmoituksia.

Saatan käsitykseni esitutkintapäätöksen puutteellisesta perustelemisesta rikoskomisarion tietoon. Samoin kiinnitän hänen huomiotaan siihen, että esitutkintapäätös olisi tullut esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisesti lähettää kantelijalle.

Lopuksi totean, että saadun selvityksen perusteella on vaikea lähemmin arvioida, kuinka perustellusti vanhempi rikoskonstaapeli B on voinut päätyä siihen, että kantelija oli saanut heidän keskustelussaan vastauksen häntä askarruttaneisiin kysymyksiin. Katson, ettei ole näytetty B:n menetelleen moitittavasti.

3.2.2 Poliisin menettely ampuma-aselupa-asiaassa

Katson käytettävissäni olevan selvityksen perusteella, ettei ole aihetta epäillä poliisin ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneen sitä väärin, kun on käynnistetty harkinta kantelijan ampuma-aseluvan peruuttamisesta. Näin ollen poliisin on ampuma-aselain 92 §:n mukaisesti tullut viipymättä tehdä päätös aseiden väliaikaisesta haltuunotosta. Tämä päätös onkin tehty 1.4.2015.

Ylikonstaapeli on kuitenkin tehnyt tämän päätöksen kuulematta kantelijaa. Hän ei ole selvityksessään esittänyt tälle menettelylle mitään selitystä.

Hallintolain 34 §:n mukaan

Asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos:

- 1) vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti perusteettomana;
- 2) asia koskee palvelussuhteeseen tai vapaaehtoiseen koulutukseen ottamista;
- 3) asia koskee hakijan ominaisuuksien arviointiin perustuvan edun myöntämistä;
- 4) kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen tai kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle; tai
- 5) hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista tai kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Tässä tapauksessa ei ole ollut mitään perustetta, joka olisi oikeuttanut jättämään kantelijan asianosaisena kuulematta ennen kuin päätös hänen aseensa väliaikaisesta haltuunotosta tehtiin. Sillä, että kantelijan poikaa (joka ei ollut asianosainen) kuultiin puhelimitse, ei tältä kannalta ole merkitystä. Asianosaisen kuulematta jättäminen on vakava menettelyvirhe.

Lisäksi totean, että ampuma-aselain 94 §:n 1 momentin mukaan päätös, jolla ampuma-ase on väliaikaisesti otettu poliisin haltuun, on voimassa enintään kolme kuukautta. Poliisi voi erityisesti syystä jatkaa päätöksen voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan.

Asiassa on siten toimittu virheellisesti, kun ei tehty ampuma-aselain 94 §:n 1 momentissa tarkoitettua jatkopäätöstä 1.4.2015 tehdyn väliaikaista haltuunottoa koskevan päätöksen voimassaoloaikana. Näin ollen haulikko on ollut poliisin hallussa ilman lain edellyttämää päätöstä heinäkuun alusta 30.10.2015 saakka. Tämäkin virhe on saadun selvityksen mukaan ylikonstaapelin vastuulla.

Sinänsä ylikonstaapeli on voinut harkintavaltansa puitteissa päätyä siihen, että asetta ei ole voitu palauttaa kantelijalle ennen lisäselvityksiä (esim. lääkärintodistus). Muutoinkaan ei ole tullut ilmi, etteikö haltuunoton jatkamispäätökselle olisi sinänsä ollut nähtävissä perusteita. Se olisi kuitenkin tullut tehdä kirjallisesti ja varata kantelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.

Kiinnitän vastaisen varalle ylikonstaapelin vakavaa huomiota hallintolain ja ampuma-aselain noudattamiseen.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän kohdassa 3.2.1 toteamani johdosta rikoskomisarion huomiota esitutkintapäätösten riittävään perustelemiseen ja niiden asianosaisille lähettämistä huolehtimiseen. Kohdassa 3.2.2 toteamani lainvastaisen menettelyn johdosta kiinnitän vastaisen varalle ylikonstaapelin vakavaa huomiota hallintolain ja ampuma-aselain noudattamiseen.

Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Muihin toimenpiteisiin asia ei anna aihetta.